

Stadsmiljöföreningen AFSLs **MEDLEMSBREV 4 november 2022**

Kommande evenemang:

Stadsbibliotekets atrium tisdag 15 november kl 18-19.30:

Gammalt/Nytt i föreläsningsserien Hur bygger vi vårt Lund? tar Stadsmiljöföreningen AFSL tar upp behovet av antikvarisk kunskap i planeringen av vår byggda miljö.

Hur kan gammal och ny byggnadskultur förenas? Vilken sorts hänsyn ska tas till äldre bebyggelse? Vad är stadsantikvariens roll i planeringsprocessen? Hur fungerar Lunds bevaringsprogram som verktyg för stadsplaneringen? är frågor som ställs och kommenteras av: Henrik Borg, vik museichef Regionmuseet i Skåne, f d stadsantikvarie i Lund; Frida Johansson, bitr stadsantikvarie i Helsingborg; Karl Ekberg, stadsantikvarie i Ystad.

Tre kortföreläsningar och ett panelsamtal – med möjlighet för publiken att ställa frågor.

*

***Stadsmiljöföreningen AFSL har till Mark-och miljödomstolen i Växjö överklagat Byggnadsnämndens i Lund beslut att anta detaljplanen för del av kv. Paradis 51 i Lund:**

Stadsmiljöföreningen AFSL anser sammanfattningsvis att:

Detaljplanen i sin helhet har en negativ påverkan på Riksintresset för kulturmiljövården (MK87) samt för kulturmiljön kring Allhelgona kyrkogata som helhet.

*Detaljplanen bryter mot strategier som lagts fast i ÖP2018.

*Förslaget innebär att ett enhetligt och karaktärsstarkt stadsparti som formats med stor känslighet vad gäller relationen stadsvall och vallgata, bryts upp och rörs till.

*Det anges i samrådshandlingarna att planen ”handläggs enligt reglerna för standardförfarande”, dvs BN antar planen. AFSL hävdar – samstämmt med PBL – att detaljplaner i känsligt sammanhang och med allmänintresse ska hanteras med **utökat förfarande**.

*På en ritning från 1918 syns hur tomten var tänkt att bebyggas: en huskropp placerad parallellt med gatan och med entré mot gatan. Det förslaget följer principen för hur Lunds stadskärna definieras av en distinkt bebyggelsemur parallellt med vallgatorna. Detta bör vara tillvägagångssättet också idag.

*AFSL begär att detaljplanen omarbetas enligt ovan.

Hela överklagandet inkl. ritningar och foton återfinns på AFSLs hemsida <https://afsl.se>

*

Stadsmiljöföreningen AFSL har besvarat Region Skånes enkät om den framtida sjukhusutbyggnaden i Lund.

Vg se: <https://www.skane.se/namndshandlingar/7279366/>

<https://www.skane.se/organisation-politik/bygg-fastighetsutveckling/sjukhusområdet-i-lund/>

AFSL: Mycket talar för utbyggnad i det befintliga sjukhusområdet!

I utredningen *Fördjupad Lokaliseringsutredning – Skånes universitetssjukhus i Lund* bedöms det befintliga sjukhuset i Lund i sin nuvarande form inte längre kunna tillgodose dagens och framtidens krav på modern och högteknologisk vård.

De främsta bristerna finns i lokaler för operation, intensiv- och akutvård samt laboratorier för bild- och funktionsdiagnostik, men flera vårdavdelningar ger inte utrymme för modern teknik och uppfyller inte heller dagens krav på t ex ventilation.

Stadsmiljöföreningen AFSL tillhör inte utredningens remissinstanser. Men eftersom föreningens målsättning är att bidra till en långsiktig och hållbar stadsutveckling i Lund vill vi gärna framföra några synpunkter på den stora förändring som en flytt av Universitetssjukhuset innebär.

Utredningen presenterar och jämför tre placeringsalternativ för framtidens universitetssjukhus: det befintliga sjukhusområdet, ett obebyggt område på Brunnsnäs och ett delvis bebyggt område på Smörlyckan. Lokaliseringsförslagen bedöms ur verksamhetsperspektiv, fastighetsperspektiv och samhällsperspektiv och utifrån hur väl alternativen uppfyller planeringsprinciperna för patientsäkerhet, hållbarhet, flöde, samt kunskap och utveckling. Det är självklart så att *patientsäkerhet*, (principen att minimera vårdskador och *flöde* (optimering av patientens väg genom vårdprocessen) är centrala kriterier för ett välfungerande sjukhus.

Lika självklart är att de två alternativen med nyetablering i Brunnsnäs respektive på Smörlyckan ger störst utrymme för att uppföra vårdbyggnader som tillgodoser dagens krav på ytor, rumssamband och teknisk utrustning.

En ombyggnad och utvidgning av det befintliga sjukhusområdet har dock andra fördelar. Genom att successivt riva en del av de befintliga vårdbyggnaderna längs med Getingevägen och ersätta dem med nya skulle en fortlöpande om- och utbyggnad kunna ske, och samtidigt ger utrymme för kontinuerlig anpassning till de förändringar i vårdformer, teknik och digitalisering som med säkerhet även kommer att ske framöver.

När det gäller *hållbarhet* är utredningens målsättning att ”bidra till en attraktiv, säker och läkande miljö och skapa långsiktigt användbara byggnader genom att bygga in generalitet, flexibilitet och elasticitet”.

I jämförelsen av de tre alternativen konstateras bl a att nuvarande sjukhusområde har bäst förutsättningar för hållbart resande och att utbyggnaden i Brunnsnäs görs på jordbruksmark, vilket inte bedöms vara hållbart.

Men hållbarhet innebär även ett förhållningssätt till det bestående, där målsättningen bör vara att så långt möjligt bevara och återanvända befintliga byggnader. I synnerhet relativt nyuppförda och fullt funktionella byggnader som Barn- och ungdomskliniken, BMC och Stråleterapicentrum. Den typen av diskussion och värdering av befintliga byggnader har inte

fått tillräckligt utrymme i utredningen och bidrar till att jämförelsen av de tre placeringsalternativen inte blir rättvisande, anser AFSL.

Vikten av att integrera sjukvård, utbildning och forskning för att kunna *utveckla ny kunskap* har länge varit vägledande för Lunds universitetssjukhus och fanns med som ett viktigt kriterium redan vid utbyggnaden av sjukhusområdet på 1960-talet (*Centralblocket. Lasarettet i Lund*. Skrift utgiven av Malmöhus länds landsting 1968). Om sjukhuset flyttas till Brunnsög blir det svårt att upprätthålla en sådan integration.

Stadsmiljöföreningen AFSL vill betona att:

- Utredningen hävdar återkommande att närhet mellan undervisning, forskning och vård är central för en långsiktigt framgångsrik verksamhet. Detta lyfts fram så starkt att alternativen Utökad Smörlyckan och Brunnsög förefaller som omöjliga val.
- Utifrån denna synpunkt bör man i högre grad undersöka möjligheten att lägga ny vård (i nya och gamla byggnader) i en struktur som famnar BMC och Forum Medicon, vilka då skulle bli centrala punkter i den ensemble som utgör Lunds Universitetssjukhus.
- Tidigt i utredningen (sid 4) framgår målsättningen ”...att uppnå nybyggda lokaler för sjukhusets samtliga verksamheter.” AFSL vill lyfta det krav på hållbarhet som idag formuleras globalt. Forskning har visat att det överlägset mest hållbara sättet att förfara inom byggandet är att ta hand om och förvalta den enorma resurs som utgörs av det redan byggda, och att vi under 2000-talet – i motsats till 1900-talet – får vara beredda på att i hög grad lita på om- och tillbyggnader. Dessa blir hållbara energi- och kostnadsmässigt, genom att befintlig infrastruktur kan användas och också socialt och kulturellt. Därför måste en strategi att kreativt uppdatera befintlig bebyggelse initieras.
- AFSL vill förorda en successiv utbyggnad av befintlig struktur och med detta en lika succesiv utvärdering av varje steg. Teknologi och vårdformer utvecklas kontinuerligt - nya byggnadstyper kan efterfrågas. Utvärdering blir också en process där personal involveras och engageras – alltså ett mer försiktigt och prövande förhållningssätt där färdriktningen kan justeras efter hand och inte till varje pris måste följa en sakta åldrande generalplan.
- I utredningen uttalas behov av minst 300 000 kvm ny golvyta i nya byggnader. Man kan sätta frågetecken för denna siffra med hänvisning till ovan nämnda hållbarhets-paradigm, men ändå konstatera att de i utredningen redovisade volymerna skapar en gles och rums-svag struktur. Man bör kunna bygga tätare – och grönare. Täthet/närhet för effektivitet; grönska för hälsa/trivsel. Det bör undersökas om inte åtminstone 200 000 kvm golvyta bör kunna uppföras i omedelbar närhet till befintlig bebyggelse.
-

Sammanfattningsvis menar Stadsmiljöföreningen AFSL att mycket talar för alternativet ”Befintligt sjukhusområde” och att detta bör utvecklas, med närmare studium av:

- *** Hur ett effektivt nybyggande i nära anslutning till befintlig bebyggelse kan omfamna det centrum som utgörs av BMC och Forum Medicon.**
- *** Hur kreativ uppdatering av befintlig bebyggelse kan initieras och genomföras.**

*** Hur etapp-indelning och successiv utbyggnad (i dialog med Akademiska hus) kan följas upp med successiv utvärdering.**

Lund 2022.10.20

För Stadsmiljöföreningen AFSL

Thomas Hellquist Elisabeth Dalholm Hornyánsky

<https://afsl.se> info@afsl.se

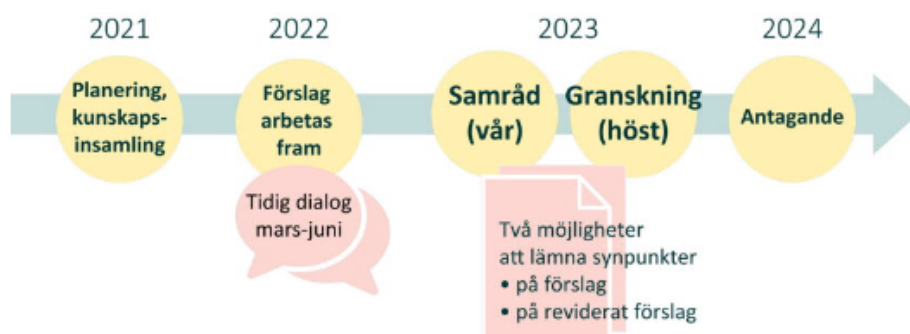
*

AFSLs ÖP-grupps PM inför arkitektursamtalet 18 okt "Vad är en översiktsplan?"

Översiktsplanen (ÖP) är ett tungt dokument i det kommunala planeringsarbetet, som i princip styr all planering av vår fysiska miljö. I Lunds kommun är det *Stadsbyggnadskontoret* som har uppdraget att utforma översiktsplanen, men i planarbetet deltar flera av kommunens övriga förvaltningar som Byggnadsnämnden, Tekniska nämnden och Servicenämnden, som svarar för den fysiska planeringen.

Kommunstyrelsen har angett planarbetets inriktning i form av *direktiv*, som speglar politikens visioner om kommunens framtid. Dessa direktiv är mycket allmänt hållna och i regel ganska vaga i sina formuleringar, och det är ÖP som skall konkretisera innehållet i direktiven. ÖP är inte bindande, men den ska med tydliga ställningstaganden och riktlinjer ligga till grund för *detaljplaner* avseende markanvändning, bebyggelse och infrastruktur. Den underliggande lagstiftningen utgörs i första hand av *Plan- och bygglagen* (PBL, 2010) och *Miljöbalken* (MB, 1999). PBL ger tydliga anvisningar om gången i planprocessen men endast några få krav på innehållet i ÖP.

ÖP ska alltså ange inriktningen av den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön och ge vägledning om hur mark- och vattenområden ska användas och också om hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras, som lagtextens formulering lyder. Varje kommun ska ha en aktuell ÖP som omfattar hela kommunen, vilket innebär att planen ska ses över och revideras vid varje mandatperiod. Den i Lunds kommun pågående översynen av den gällande ÖP från 2018 skall leda till ett antagande av ny översiktsplan under 2024, men planeringshorisonten sträcker sig ända fram till 2050. Vägen till ett antagande är emellertid ganska lång, vilket tydligt framgår av Stadsbyggnadskontorets tidsplan:

Både i Lunds kommuns direktiv och i PBL framgår det att det är önskvärt med en *tidig dialog* med kommunens medborgare under inledningsfasen av arbetet med ÖP, något som också i någon mening genomförts. Kommunen ska i förslaget till ÖP redovisa planens väsentliga konsekvenser, framför allt redovisa miljökonsekvenser på ett sätt som uppfyller kraven i MB. När det föreligger ett färdigt förslag till ny ÖP ska kommunen genomföra ett *samråd* med länsstyrelsen och regionen. Samrådet ska också omfatta kommunens medlemmar och andra myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av

förslaget. Syftet med samrådet är både att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan. Resultatet av samrådet ska redovisas i en *samrådsredogörelse* som också ska innehålla de förslag som framförda synpunkter gett upphov till. Ett andra tillfälle för medborgarna att påverka ÖP kommer när kommunens slutliga förslag ställs ut för *granskning*. Under granskningstiden (minst två månader) ska kommunen hålla förslaget tillgängligt tillsammans med samrådsredogörelsen, och den som vill lämna synpunkter på planförslaget ska göra det skriftligen under granskningstiden. Om planförslaget inte kräver någon väsentlig ändring beslutar kommunfullmäktige om *antagande* av ÖP.

Innehållet i den nya planen för Lunds kommun skall bygga på den gällande ÖP 2018, och det är den som avses i beskrivningen nedan. Den består av två delar: *Planstrategi* och *Markanvändning*.

I planstrategidelen är en av utgångspunkterna kravet på ett utökat bostadsbestånd och hur man på olika vägar kan uppnå målen, varvid man särskilt framhåller möjligheterna till förtätning av befintlig bebyggelse och utbyggnad av de östra tätorterna, samtidigt som man vill ha plats för ett livskraftigt, stadsintegrerat näringsliv. Man lägger också stor vikt vid minskat klimatavtryck, och åtgärder för att uppnå klimatmålen redovisas. Hållbarhet är ett nyckelord som tillämpas i flera sammanhang såsom byggande, mobilitet och näringsverksamhet. Man lägger också stor vikt vid en starkt grön infrastruktur så att man följer gällande miljö kvalitetsnormer enligt miljöbalken.

Planeringsarbetet skall enligt direktiven (och i enlighet med PBL) baseras på ett antal av kommunfullmäktige beslutade styrdokument såsom LundaEko, Program för social hållbarhet, Program för trygghet och säkerhet, Näringslivsprogrammet, Bostadspolitiska programmet, Barnkonventionen, Agenda 2030 m fl. Av planen ska det även framgå hur man tillgodoser riksintressen, vilket i högsta grad gäller Lunds stadskärna. I PBL framhålls också vikten av att kommunen beaktar hälsoaspekter så att bebyggelse och byggnadsverk inte blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet.

En stor del markanvändningsdelen upptas av bebyggelseutvecklingen, och man återkommer också här till planeringen av grönområden med både gröna och blåa stråk liksom till riksintressen med avseende på naturvärden och kulturmiljövård. Ett särskilt avsnitt behandlar landsbygdsutvecklingen och jordbruksmarken. Ett av de största problemen att hantera i Lunds kommun är konflikten mellan tillväxten med ökat behov av mark för bostadsbyggande och strävan att skydda högvärdig åkermark från exploatering för andra ändamål än odling för livsmedelsförsörjning. I ÖP ska det också framgå hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till relevanta nationella och regionala mål utöver det som nämnts ovan om riksintresse.

Referenser:

1. Boverket, <https://www.boverket.se/>
2. PBL kunskapsbanken – en handbok – Boverket, <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/>
3. Lunds kommuns hemsida, <https://lund.se/>
4. Lunds kommun, Översiktsplan 2018, <https://lund.se/stadsutveckling-och-trafik/stadsplanering-och-utbyggnad/oversiktsplan-2018>

/ÖP-gruppen i AFSL 10-22

AFSL förstärker styrelsen:

Oskar Syrén som valdes till styrelseledamot vid AFSLs årsmöte i våras har sedan dess vistats utomlands, men är nu tillbaka i Lund. Fil dr och arkitekt **Elisabeth Dalholm Hornyanszky** har adjungerats till AFSLs styrelse.

Oskar Syrén tog examen i kulturmiljövård vid Göteborgs universitet 2018. Han har arbetat som byggnadsantikvarie och vidareutbildat sig inom stadsplanering och arkitektur, samt varit aktiv som skribent i stadsbyggnadsfrågor i Malmö studentkårs tidning *SUM*. Han har precis återvänt till Sverige efter ett halvårs studier i Schweiz, och har tidigare bott i Ungern, Nederländerna och Tyskland. E-post: oskar.syren@gmail.com

Elisabeth Dalholm Hornyanszky, arkitekt och fil dr i arkitektur, arbetade under åren 1979 - 2022 som lärare och forskare vid Institutionen för Arkitektur respektive Designvetenskaper på LTH.

Jag har ägnat en stor del av min forskning åt att utveckla designprocesser, där människor kan medverka i utformningen av sina bostäder och arbetsplatser. På senare år har medborgarmedverkan i hållbar stadsutveckling varit huvudtema för min forskning.

Min far, arkitekt Stefan Hornyanszky, ansvarade fram till 1974 för många ny- till- och ombyggnadsprojekt på Lunds lasarett och flera andra skånska sjukhusområden.

I arbetet med att göra en förteckning över hans ritningsarkiv har det blivit påtagligt för mig att förändringar i vården under många decennier har hanterats genom att befintliga vårdbyggnader byggts om eller rivits för att ge plats åt mer ändamålsenliga lokaler. Min utgångspunkt är att detta även kunde vara ett hållbart förhållningssätt idag.

E-post: elisabeth.dalholm@gmail.com